

Degas-pasztellek

Ez a váll! – erotikus tárgy a maradandóság örök folyamában, s egy kéz a hajrengetegbe veszve. A vörös zuhatag, ha fészülik, földre húzza a fejet. Comb, alatta a másik láb, talpával fölfele néz, mert a nő ül, behajlított két térde szét tárva, felemelt karja látni engedti egyik mellét. Itt van, de kétségtelen abból az évből, évszázadból való, amely épp elmúlt. Akkor hogyan közelítsünk hozzá? S hogy’ közelítsünk ama sárga pelerines másikhoz? Tükörben festi szempilláját, s valamit dúdol. A harmadik egy heverőn fekszik, cigarettázik, s közben divatlapban lapoz. Áttetsző muszlin ingében látni kerek bájait, átütnek rózsaszín mellbimbói. A festő kalapja a félemeleten lógó női ruhák közt hallgat. Ő maga szeretett a színházi öltözőkben üldögelni, beszélgetni, rajzolni. Sokszor fanyar az ízük az emberi kapcsolatoknak, hogyha az ismert érintések, a mohó száj, a csípők, vagy a halhatatlan lélekről szóló tan irányítja őket. Dagály és apály. Hab hullám és hullám hátán. Csak a rőt sörény lobog egyre valami szakadékban.

Az emberek egyenlőtlenségéről

Nem igaz, hogy pusztá húscsomó vagyunk,
amely időnként beszél, mozog, követelőzik.

Megtévesztő a meztelen testek hangyabolya a strandon,
S a mozgólépcsőn sorakozó sereg dettó.

Még jó, hogy nem tudjuk, ki áll mellettünk a sorban.
Lehet, hogy egy hős, vagy egy szent, vagy egy lángész.

Ugyanis az emberek egyenlősége – fantazmagória,
S megtévesztők a statisztikák is.

Meggyőződésem: az emberek hierarchiája nap mint nap
Megújul, csodálat-igényem is ezt bizonyítja.

Bevallom: bizonyos dolgok iránt hálát és csodálatot érzek,
miért is szégyellném nemesebb érzéseimet?!

A föld persze, amelyen járok, a kiválasztottak
Hamvait is csak úgy őrzi meg, akár másokét.

Bár lennék méltó előkelőbb társaságokhoz,
És velük haladván, fognám a király palástjának szegélyét!

Aleksander Wat nyakkendőjéről

A költő szövetnyakkendője, nagy csomójával,
s az ing s a tweed zakó színével
összehangolva,
elkápráztatott.

Wat csinos ember volt,
fekete bajsza rövidre vágva.

Valaki a varsói Mazowieckán, ahhoz a
Zemiańska utcai könyvesbolthoz közel mutatott be neki,
ahol a *Három tél* című, mindössze háromszáz példányban
megjelent verskötetemet egyedül árusították.

Aki hisz a Mindenhatóban, lásson az Ő szemével:
rózsák és ibolyák között pamíri lovas vágat.
A Benvenue utca Berkeleyben, Wat egy heverőn.
Arcán ámulat: próbálja megérteni a sorsát.
Mert hogyan kerül Vertyinszkij repertoárjába –
– *v pritonah San Francisco, lilovüj nyegr* – Wat Aleksander?
S én a képbe, magnetofonnal. A vidéki ifjú
feltehetően csak a vidék létét tanúsította.
Aztán az 1950-es szörnyű Szilveszter.
Az estét együtt éltük át Parandowskiékkel.

Szegény Wat! A varsói Mazowieckán, a látomások utcájában
általam először látott

szép nyakkendője ellenére is megszenvedte a magáét –
Kazahsztán, Tadzsikisztán!.

Robert Lowell költőhöz

Nem volt jogom így szólni rólad, Robert.
Lehet, mikor azt mondtam: vakációzol a
klinika biztonságában – az emigráns irigysége
beszélt belőlem. Kinevettem ijesztő
állapotodat, depressziódat. Nem, nem az
egészségem gőgje volt ez. Tudtam, felém is
lopakodik a téboly, s csak cérnaszál tartja
vissza, hogy rám ne rohanjon, s valóm
komorló belső térségeibe ne kergessen.
De én éber voltam. Mint sánta, ki azzal takarja
sántaságát, hogy egyenesen próbál járni,
hogy senki még csak ne is sejtse, mi történik
a mélyben! Neked ilyesmire nem volt szükséged,
neked szabad volt betegnek mutatkoznod.
De én, ki menekült voltam e kontinensen
(mivel annyi hozzám hasonló tűnt el már itt
nyomtalanul), én nem lehettem gyenge.
Bocsásd meg tévedésemet! – A sors jelzését:
a betegséget az akaratod nem győzhette le.
Az én haragom mögött a megalázottak
megbocsáthatatlan gőgje rejlett. Ez indított
mostani levelemre is: hogy lebírjuk, ami
elválaszt bennünket – a hamis gesztusokat,
a megszokást, a látszatot, a nyelv lazaságát.

A fordító jegyzete:

Aleksander Wat (1900–1967), *Jan Parandowski* (1895–1978) – a két háború között és később élő, nálunk kevésbé ismert lengyel költő, illetve író. – *Aleksandr Nyikolajevics Vertyinszkij* (1889–1957) – szovjet-orosz szanzenékes, előadóművész. A vele kapcsolatosan idézett orosz szöveg jelentése: *San Francisco a bűvőhelyen, lila néger*. – *Vasziliszta* – az orosz mesevilág Hamupipőkéje. – A fordítások Czesław Miłosz: *Wiersze wszystkie* (Összegyűjtött versek), Kraków, 2011 kiadás alapján készültek.

A példányok

A példányok nem tudják magukról, hogy ők példányok.
Magasan röpködnek a füves síkság fölött,
amelyen egy úr parafakalapban, s kezében
lepkehálóval – lépked.

S hogyan győződ meg a lepkét, hogy ő példány?
Ó, Maharadzsa, hatalmas és vad uralkodó!,
ó, Éliás és Habakuk próféták!,
terjesszétek ki szárnyaitokat a tudomány oltára fölé!

Ó, Vasziliszta!, Lady Macbeth!, Titánia és Leonóra!,
ahelyett, hogy csak önmagatokkal vagytok egyenlők,
lehetnétek nemetek példányai,

s örökre bekerülnétek a Nagy Gyűjteménybe,
a királyi birodalmak, emlékművek és szentélyek mellé.

A füves síkon lépkedő parafakalapos úrral együtt,
időszámításunk ezerkilencszázadik esztendejében.

Tózsér Árpád fordításai

Tózsér Árpád: Születtem 1935. október 6-án, Gömörpéterfalán. Közép-Európában, akárcsak Czesław Miłosz. 1963-ban jelent meg (*Mogorva csillag* címmel) az első, s 2016-ban (*Imágók* címmel) ez idő szerint az utolsó verskötetem. Szerkesztőként, egyetemi oktatóként az irodalom történetével és elméletével is sokat foglalkoztam, ennek megfelelően írtam irodalomelméleti-történeti tanulmányokat és kritikákat, valamint napi publicisztikát is. Mi több: hosszú és kanyargós írói-költői pályám utóbbi évtizedeiben éppen ezt az elméleti-szépirodalmi hasadtságomat próbálom bizonyos (saját használatra esszé-verseknek nevezett) szövegekben felszámolni. Kicsit éppen Czesław Miłosz hatására is.